

Waardering voor Achilles de Khotinsky

Dinsdag 28 september jl. werd door wethouder Hoogendoorn een plaquette onthuld, die is aangebracht op de muur van het gebouw Hofmans op de hoek van de Prins Hendrikkade en de De Ruijterstraat op het Noordereiland in Rotterdam. Dit als erbetoon aan de man, Achilles de Khotinsky, die als eerste Rotterdam van elektriciteit voorzag.

De historicus Jan van den Noort, die uitgebreid onderzoek heeft gedaan naar de geschiedenis van Rotterdamse gemeentebedrijven en een van de initiatiefnemers hiertoe, hield bij die gelegenheid de volgende toespraak.

Het zal je maar gebeuren. Je doet een uitvinding waarmee je de wereld denkt te veroveren en niemand schenkt enige aandacht aan je. De Rus Achilles de Khotinsky werd daarmee geconfronteerd toen hij ruim honderd jaar geleden met zijn accu's en gloeilampen door Europa zeulde om belangstelling te vinden voor zijn uitvindingen. Nu liepen er wel meer zotten rond die meenden een belangrijke uitvinding te hebben gedaan en enige scepsis was dus te verwachten.

De Khotinsky bezocht onder meer Frankrijk en Engeland, maar in Rotterdam kreeg hij eindelijk pas echt enige grond onder de uitvindersvoeten. Dankzij de tussenkomst van de Rotterdamse koffiehandelaar Wilhelm Schöffner werd voldoende kapitaal bijeengebracht om op het Noordereiland een fabriek van accu's en gloeilampen te bouwen.

Een nieuw produkt kan nog zo prachtig zijn, maar als de klant geen weet heeft van al dat moois, dan zal hij het ook niet aanschaffen. Daarvan was Achilles de Khotinsky zich bewust.

Hij zocht de publiciteit en deed dat op een heel aparte manier, die velen van ons ook nu nog zal aanspreken. Hij monteerde enkele grote accu's in een bootje en zorgde ervoor dat die overdag, met behulp van een dynamo in zijn fabriek, werden geladen. Tegen het vallen van de avond voer hij met zijn bootje naar de overzijde van de Maas, waar hij de accu's aansloot op de verlichting van enkele pakhuizen aan de Wijnhaven. Op deze originele manier voorzag hij het toenmalige handelscentrum van Rotterdam van elektrisch licht.

De Khotinsky was niet zo tevreden over het vervoer van de accu's. Vooral bij stormachtig weer was de oversteek met de 'elektriciteitsbewaarders' een hachelijke onderneming. Bovendien vertoonden de bakken met klotsend zuur na enige tijd mankementen. Achilles vroeg daarom aan het gemeentebestuur van Rotterdam vergunning voor de bouw van een centrale met vier vaste accustations in het centrum van de stad, aan 't Zijl.

Daarmee beoogde hij een groot deel van Rotterdam elektrisch te verlichten. Het zou hem vrijwel zeker een aanzienlijke hoeveelheid free publicity (gratis publiciteit, red.) hebben bezorgd, maar het gemeentebestuur besliste anders. Rotterdam had kort tevoren de plaatselijke gasfabriek opgekocht, dus het voelde er niets voor om zo'n gevaarlijke concurrent in het zadel te helpen, laat staan midden in de stad. Men hield de boot af.

Het gemeentebestuur gaf wel goedkeuring aan een uitgekleden versie van De Khotinsky's plan: de vestiging van een piepkleine centrale aan de Boompjes; goed voor ongeveer 300 lampen. Dat was een aardige prestatie, maar

**Ter herinnering aan de elektriciteitspionier
Achilles de Khotinsky 1850-1933.**

Op deze plaats op het Noordereiland vestigde de Russische uitvinder Achilles de Khotinsky in 1883 de eerste accu- en gloeilampenfabriek in Nederland. Iedere avond voer hij met een bootje met accu's naar de overzijde van de Maas, waar met behulp van zijn gloeilampen enkele pakhuizen aan de Wijnhaven werden verlicht.

Deze gedenkplaat is een postuum eerbetoon van het Nederlands Elektrotechnisch Comité aan de illustere voorganger van de N V GEB Rotterdam en een herinnering aan de 56e algemene vergadering van de International Electrotechnical Commission (28 september - 10 oktober 1992) in de Maasstad.

Tekst van de plaquette ter nagedachtenis aan de uitvinding van Achilles de Khotinsky, aan de muur van het Hofmans-pand op het Noordereiland.

om de wereldmarkt te veroveren was meer nodig. Om die reden verlegde De Khotinsky zijn werkterrein naar Duitsland. Het besluit om elders de draad weer op te pakken was voor een belangrijk deel ingegeven door de gemeentelijke tegenwerking .

Zowel technisch als financieel was het systeem-De Khotinsky levensvatbaar, maar de gemeente Rotterdam liet duidelijk merken dat zij de openbare elektriciteitsvoorziening tot haar terrein rekende en dat zij daarop geen concurrentie van particuliere bedrijven zou dulden. In 1895 stichtte Rotterdam een eigen, gemeentelijk elektriciteitsbedrijf. Nu, 100 jaar later, kennen wij dat bedrijf als de NV GEB Rotterdam. De fabriek van De Khotinsky werd overgenomen door de Rotterdamse ondernemer Hofmans, die er een stoomkartonagefabriek in vestigde.

Het Nederlands Elektrotechnisch Comité en

de International Electrotechnical Commission hebben gemeend Achilles de Khotinsky te moeten huldigen voor zijn pionierswerk in Rotterdam. Het is een goede zaak dat ook de gemeente Rotterdam een postume hulde brengt aan de concurrent van weleer.

Zo is er na jaren op het Noordereiland een plaats waar aandacht wordt gegeven aan een man, die weliswaar geen Rotterdammer was, maar wel dacht dat hij de Rotterdammers warm kon krijgen voor zijn uitvinding en dit kennelijk ook gedaan kreeg, maar alleen niet zoals hij had gedacht. Ik hoop dat menig Rotterdammer, als hij daar in de buurt is, de plaquette zal gaan bekijken, wat als een eerbetoon aan die uitvinder kan worden beschouwd.

Jan van den Noort

Verscheen in *Ons Rotterdam* 15 (1993) 5, 20-21